

इलाम नगरपालिका

इलाम

नगरसभा बाट पारित मिति:- २०७६\०३\११

प्रमाणिकरण मिति: २०७६\०३\१९

इलाम नगरपालिका संस्था दर्ता ऐन, २०७६

प्रस्तावना:-

सामाजिक, धार्मिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, शैक्षिक, खेलकुद, आर्थिक, व्यवसायिक तथा परोपकारी संस्थाहरूको स्थापना तथा दर्ता गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपालको संविधानको धारा २२६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो ऐन जारी गरीएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:- (१) यस ऐनको नाम “इलाम नगरपालिका संस्था दर्ता ऐन, २०७६” रहेको छ ।
 - (२) यो ऐन इलाम नगरपालिका को स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि लागु हुनेछ ।
 - (३) यो ऐन इलाम नगरपालिका क्षेत्रभित्र लागू हुनेछ ।
२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा ,
 - (क) “नगरपालिका” भन्नाले इलाम नगरपालिका सम्झनुपर्छ ।
 - (ख) “कार्यपालिका” भन्नाले इलाम नगर कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।
 - (ग) “वडा समिति” भन्नाले इलाम नगरपालिकाको वडा समिति सम्झनुपर्छ ।
 - (घ) “प्रमुख” भन्नाले इलाम नगरकार्यपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।
 - (ङ) “उपप्रमुख” भन्नाले इलाम नगरकार्यपालिकाको उपप्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।
 - (च) “वडा अध्यक्ष” भन्नाले इलाम नगरपालिकाको वडाको वडा अध्यक्षलाई सम्झनुपर्छ ।
 - (छ) “प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत” भन्नाले इलाम नगर कार्यपालिकाको कार्यालयका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ ।
 - (ज) “सदस्य” भन्नाले इलाम नगर कार्यपालिकाको सदस्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले कार्यपालिकाको प्रमुख, उपप्रमुख तथा वडा अध्यक्ष समेतलाई जनाउछ ।
 - (झ) “सभा” भन्नाले इलाम नगरसभालाई सम्झनुपर्छ ।

- (ज) “ऐन” भन्नाले स्थानीय सरकार ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्छ ।
- (ट) “मन्त्रालय” भन्नाले स्थानीय तहहरूले सङ्घीय सरकार वा प्रदेश सरकार समक्ष सम्पर्क गर्न तोकिएको मन्त्रालय सम्झनुपर्छ ।
- (ठ) “संस्था” भन्नाले सामाजिक, धार्मिक, साहित्यिक, साँस्कृतिक, वैज्ञानिक, शैक्षिक, बौद्धिक, सैद्धान्तिक, खेलकुद, शारीरिक, आर्थिक, व्यावसायिक तथा परोपकारी कार्यहरूको विकास एवं विस्तार गर्ने उद्देश्यले स्थापना भएको गैर नाफामुलक संघ संस्था, क्लब, मण्डल, परिषद, अध्ययन केन्द्र आदि सम्झनुपर्छ ।
- (ड) “स्थानीयअधिकारी” भन्नाले नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ढ) “प्रबन्ध समिति” भन्नाले संस्थाको विधान अनुसार गठन भएको प्रबन्ध(तदर्थ समिति) समिति सम्झनुपर्छ
- (ण) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम \ कार्यविधि मा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।
३. दर्ता नगरी संस्था खोल्न नहुने:- (१) यस ऐन बमोजिम दर्ता नगरी कसैले पनि संस्था स्थापना तथा सञ्चालन गर्न हुदैन ।
४. संस्थाको दर्ता:- (१) संस्था स्थापना गर्न चाहने कुनै सात जना वा सो भन्दा बढी व्यक्तिहरूले संस्था सम्बन्धी देहायको विवरण खुलाई संस्थाको विधानको एक प्रति र तोकिएको दस्तुर सहित स्थानीय अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ:-
- (क) संस्थाको नाम,
- (ख) उद्देश्यहरू,
- (ग) प्रबन्ध समितिका सदस्यहरूको नाम, ठेगाना र पेशा,
- (घ) आर्थिक श्रोत,
- (ङ) कार्यालयको ठेगाना,
- (च) कार्यक्षेत्र ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि स्थानीय अधिकारीले आवश्यक जाँचबुझ गरी संस्था दर्ता गर्न उचित ठानेमा संस्था दर्ता गरी प्रमाण-पत्र दिनेछ ।

- (३) स्थानीय अधिकारीले कुनै संस्था दर्ता नगर्ने निर्णय गरेमा त्यसको सूचना निवेदकलाई दिनु पर्नेछ र निवेदकले सूचना प्राप्त गरेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र त्यस्तो निर्णय उपर नगर प्रमुख समक्ष उजुर गर्न सक्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको उजुर प्राप्त भएपछि नगर प्रमुखले आवश्यक जाँचबुझ गरी त्यस्तो संस्था दर्ता गर्न मनासिव ठहराएमा सो संस्था दर्ता गर्ने स्थानीय अधिकारीलाई आदेश दिन सक्नेछ र त्यस्तो आदेश भएपछि स्थानीय अधिकारीले संस्था दर्ता गरिदिनु पर्नेछ ।
- (५) यस दफा अन्तर्गत दिइने प्रमाणपत्रको ढाँचा, अवधि, नवीकरण र नवीकरण दस्तुर तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
५. संगठित संस्था मानिने:- (१) यस ऐन अन्तर्गत दर्ता भएको प्रत्येक संस्था अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ । सो संस्थाको सबै कामको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (२) संस्थाले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपयोग गर्न र वेचबिखन गर्न सक्नेछ ।
- (३) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न सक्नेछ र सो उपर पनि सोहि नामबाट नालिस उजुर लाग्नेछ ।
६. संस्थाको सम्पत्ति:- (१) संस्थाको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै व्यक्तिले संस्थाको विधान विरुद्ध संस्थाको कुनै सम्पत्ति दुरुपयोग गरेमा, कब्जा गरेमा वा रोक्का राखेमा स्थानीय अधिकारीले त्यस्तो सम्पत्ति दुरुपयोग गर्ने, कब्जा गर्ने वा रोक्का राखेबाट फिर्ता लिई संस्थालाई बुझाई दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा(१) बमोजिमको संस्थाको सम्पत्ति फिर्ता गर्ने गरी स्थानीय अधिकारीले गरेको कारवाही चित नबुझ्ने व्यक्तिले जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।
- (३) संस्थाको सदस्य वा कर्मचारी लगायत कुनै व्यक्तिले संस्थाको कुनै सम्पत्ति वा लिखत वा प्रतिष्ठा विरुद्ध कुनै अपराध वा विराम गरेमा संस्था, संस्थाको कुनै सदस्य वा स्थानीय अधिकारीले प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दाको कारवाही चलाउन सक्नेछ ।
७. अघि दर्ता नभई स्थापना भएका संस्थाले दर्ता गर्ने:- यो ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि तत्काल प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता नभई स्थापना भई रहेका संस्थाले पनि यो कानून प्रारम्भ भएको मितिले तीन महिना भित्र यो ऐन बमोजिम दर्ता गराउनु पर्नेछ ।
८. संस्थाको उद्देश्यहरूमा हेरफेर:- (१) संस्थाको उद्देश्यहरूमा हेरफेर गर्न आवश्यक देखेमा वा सो संस्थालाई कुनै अर्को संस्थामा गाभ्न उचित देखेमा सो संस्थाको प्रबन्ध समितिले तत् सम्बन्धी प्रस्ताव तयार गरी सो प्रस्ताव उपर छलफल गर्न संस्थाको विधान बमोजिम साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(२) साधारण सभामा उपस्थित भएका जम्मा सदस्य संख्याको दुई तिहाई सदस्यहरूले प्रस्तावमा समर्थन जनाएमा सो प्रस्ताव साधारण सभाबाट पारित भएको मानिनेछ । सो प्रस्ताव लागु गर्न स्थानीय अधिकारीको पूर्व स्वीकृती लिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरीएको भएता पनि तिन आर्थिक वर्ष सम्म पनि नवीकरण नगर्ने संघसंस्था नवीकरण नभई स्वतः खारेज हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम खारेजी भएको संस्था पुनः नवीकरण गर्न खारेज भएको मितिले तीस दिनभित्र उचित कारण सहित निवेदन दिएमा कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

९. **हिसाब जाँच गर्ने;-** (१) प्रबन्ध समितिले आफ्नो संस्थाको हिसाब विवरण मान्यता प्राप्त परीक्षकको प्रतिवेदन सहित प्रत्येक वर्षको आश्विन महिना भित्र पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन पेश नगर्ने संघ संस्थालाई तोके बमोजिमको जरीवाना गरेर मात्र नवीकरण गरिने छ ।

१०. **हिसाब जाँच गर्ने;-** (१) स्थानीय अधिकारीले आवश्यक देखेमा संस्थाको हिसाब आफूले नियुक्त गरेको कुनै अधिकृतद्वारा जाँच गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हिसाब जाँच गराए वापत स्थानीय अधिकारीले हिसाब जाँचबाट देखिन आएको संस्थाको मौज्दात रकमको सयकडा तीन प्रतिशतमा नबढाई आफूले निर्धारित गरेको दस्तुर असुल गरी लिन सक्नेछ ।

(३) हिसाब जाँच गर्ने अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजपत्रहरू वा सोधेको प्रश्नको जवाफ दिनु संस्थाको पदाधिकारी, सदस्य र कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) हिसाब जाँच गर्ने अधिकारीले स्थानीय अधिकारीले तोकिएको म्याद भित्र हिसाब जाँचको प्रतिवेदन स्थानीय अधिकारी समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ र सो प्रतिवेदनको आधारमा संस्थाको कुनै सम्पत्ति सो संस्थाका कुनै पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीले हिनामिना गरेको, नोक्सान गरेको वा दुरुपयोग गरेको छ भन्ने स्थानीय अधिकारीलाई लागेमा निजले त्यस्तो पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारीबाट सो हानी नोक्सानी असुल गर्न प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही चलाउन सक्नेछ ।

तर प्रचलित कानूनले सजाय समेत हुने अपराध भएकोमा प्रचलित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन लगाउनेछ ।

११. **निर्देशन दिने:-** नगर कार्यपालिकाको कार्यालयले संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

१२. **दण्ड सजाय** :- (१) दफा ३ बमोजिम दर्ता नगराई संस्था स्थापना गरेमा वा दफा ७ बमोजिम दर्ता नगरी संस्था सञ्चालन गरेमा त्यस्ता संस्थाका प्रबन्ध समितिका सदस्यहरूलाई स्थानीय अधिकारीले जनही दुई हजार देखि दश हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (२) दफा ९ बमोजिम हिसाबको विवरण नपठाएमा प्रबन्ध समितिका सदस्यहरूलाई स्थानीय अधिकारीले जनही पाँच सय देखि पाँच हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- तर कुनै सदस्यले दफा ९ उल्लंघन हुन नदिन सकभर प्रयत्न गरेको थियो भन्ने सन्तोष हुने प्रमाण पेश गर्न सकेमा निजलाई सजाय गरिने छैन ।
- (३) दफा १० को उपदफा (३) बमोजिम हिसाब जाँच गर्ने सम्बन्धित अधिकृतले मागेको विवरण तथा कागजपत्रहरू वा सोधेको प्रश्नको जवाफ नदिने सम्बन्धित पदाधिकारी, सदस्य वा कर्मचारिलाई स्थानीय अधिकारीले पाँच सय देखि पाँच हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (४) दफा ८ बमोजिम स्थानीय अधिकारीको स्वीकृती नलिई संस्थाको उद्देश्य हेरफेर गरेमा वा अर्को संस्थासित गाभेमा वा संस्थाले आफ्नो उद्देश्य प्रतिकुल हुनेगरी काम कारवाही गरेमा वा नगरपालिकाले दिएको निर्देशन पालन नगरेमा स्थानीय अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको दर्ता निलम्बन गर्न वा खारेज गर्न सक्नेछ ।
१३. **पुनरावेदन**:- दफा १२ बमोजिम स्थानीय अधिकारीले गरेको निर्णय उपर पैत्तीस दिनभित्र कार्यपालिकामा पुनरावेदन लाग्नेछ ।
१४. **संस्थाको विघटन र त्यसको परिणाम**:- (१) संस्थाको विधान बमोजिम कार्य सञ्चालन गर्न नसकी वा अन्य कुनै कारणवश संस्था विघटन भएमा त्यस्तो संस्थाको दायित्व वाहेकका जायजेथा नगरपालिकामा सरेनेछ ।
१५. **नियम बनाउने अधिकार**:- यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगर कार्यपालिकाले नियम, कार्य विधि बनाउन सक्नेछ ।
१६. **अन्य नेपाल ऐन बमोजिम दर्ता वा स्थापना गर्नुपर्ने**:- कुनै संस्थाको दर्ता वा स्थापना गर्ने सम्बन्धमा अर्को नेपाल ऐनमा छुट्टै व्यवस्था भएकोमा यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि त्यस्तो संस्था सोही ऐन बमोजिम दर्ता वा स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
१७. **खारेजी र बचाउ**:- (१) संस्था रजिष्ट्रेशन ऐन, २०१६ लगायत नेपाल सरकारद्वारा संस्था दर्ता ऐन २०३४ अनुसार दर्तागरी यस नगरपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र कार्यक्षेत्र रहि सञ्चालनमा रहेका संस्था यस ऐन अन्तर्गत दर्ता भए सरह मानिनेछ ।
- (२) यस ऐनमा माथि उल्लेख गरिएका व्यवस्था संघीय कानून र प्रदेशिक कानून संग बाझिएको खण्डमा बाझिएको हद सम्म स्वत निष्कृत हुनेछ ।